

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

12-son (4-jild)

2024

SCIENCEPROBLEMS.UZ

**IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING
DOLZARB MUAMMOLARI**

№ 12 (4) - 2024

**АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО-
ГУМАНИТАРНЫХ НАУК**

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2024

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00-TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy hodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00-IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00-FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasi mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00-FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00-YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi

Sudyalar oliy kengashi huzuridagi Sudyalar oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich - yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00-PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pyedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna - pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00-PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00-SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00-SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar bo'yicha dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali
2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli
guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga
olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi,
70/10-uy. Elektron manzil:
scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefonlar:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

Turg'unov Sherzod Abduvositovich

FARG'ONA VILOYATI SANOAT KORXONALARINING MODDIY-TEXNIK HOLATI VA ULARNING
SANOAT ISHCHILARINING MEHNAT MUHOFAZASIDAGI AHAMIYATI HAQIDA AYRIM FIKR
MULOHAZALAR (Farg'ona viloyatida 1950-1970-yillarda chop etilgan vaqtli matbuot
nashrlarida e'lon qilingan maqolalar tahlili asosida) 13-19

Qalandarov Hamza Hamroqul o'g'li

SOVET HOKIMIYATINING O'ZBEKISTONDA YURITGAN ATEISTIK SIYOSATI
VA XUDOSIZLAR JAMIYATI FAOLIYATI 20-23

Berdiyev Abduvali Abdug'aniyevich

XVIII-XIX ASRLARDA XIVA XONLIGINING ERON VA ROSSIYA BILAN SIYOSIY VA IJTIMOIIY
ALOQALARI HAQIDA AYRIM MA'LUMOTLAR 24-32

Соѳуѳ Паѳнов

KAMBAFALLIK VA UNI QISQARTIRISH MUAMMOLARI 33-42

Abdimov minov Oybek Bektemirovich

MARKAZIY OSIYO MINTAQASIGA ILMIY QARASHLAR VA KONSEPTUAL
MASALALARNING AYRIM JIHATLARI 43-48

Toshpulatov Nurbek Boboqul o'g'li

XIX ASR OXIRI – XX ASR BOSHLARIDA SAMARQAND VILOYATI BOZORLARI
VA KARVONSAROYLARI TARIXI 49-53

Temirova Munira

ESKI TERMIZ SIMOBKO'ZACHALARI HAQIDA AYRIM MULOHAZALAR 54-58

Sattorova Shahlo

SHAYBONIYLAR DAVRIDA JO'YBOR XO'JALARINING BUNYODKORLIK FAOLIYATI 59-63

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Yazdonova Saxiba Kurbanovna

KIBERMAKON: TA'LIM, TARBIYA VA IQTISODIY TA'SIR TENDENSIYALARI 64-72

Таниев Аҳмаджон Бахромович

TUРИЗМ, ГЛОБАЛЛАШУВ ВА САВДО: УЛАРНИНГ АТРОФ-МУХИТГА ТАЪСИРИ 73-82

Ходжаниязов Элбек Сардоревич

XORAZM VILOYATIDA TUРИЗМ TRANSPORTI XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISH
OMILLARI TAХЛИЛИ 83-93

Raximov Baxromjon Ibroximovich, Ibrohimova Maqsuda Muhammadjon qizi

O'ZBEK SANOATINING INNOVATSION TARAQQIYOTI VA IQTISODIY O'SISHDAGI
ROLI 94-99

Ahmedov Adham Djalolovich

AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASHDA FUQAROLARNING O'ZINI O'ZI BOSHQARISH
ORGANLARI FAOLIYATINI SAMARALI TASHKIL ETISH 100-105

Ablazov Nurillo Xusanboyevich

QURILISH KORXONALARI DEBITORLIK VA KREDITORLIK QARZLARINI HISOBINI
TAKOMILLASHTIRISH 106-112

<i>Абдурахманов Мухторали</i> ЎУДУДИЙ КЛАСТЕРНИ ШАКЛЛАНТИРИШ БОСҚИЧЛАРНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ	113-116
<i>Poshokulova Mohigul</i> BILIMLAR IQTISODIYOTINING ZAMONAVIY SHAKLLARI MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIM TIZIMIDA	117-122
<i>Toxirov Akbarxon Toirxon o'g'li</i> INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNI QO'LLASH ORQALI KORXONANING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH: YANGI IMKONIYATLAR VA TAHIDIDLAR	123-131
<i>Sayfutdinova Nigina Furkatovna</i> O'ZBEKISTONDA INNOVATSIYALARNI RIVOJLANTIRISH ASOSIY AHAMIYATLARI	132-135
09.00.00 – FALSAFA FANLARI	
<i>Shakarov Oybek Xudoyberdi o'g'li</i> O'ZBEK XALQI ETOSFERASIDA KORRUPTION MUNOSABATLAR PAYDO BO'LISH SABABLARINING FALSAFIY TAHLILI	136-139
<i>Жўрамуродов Нодир Ғайбуллаевич</i> ЖАДИДЛАР ФАЛСАФАСИДА МИЛЛИЙ ҒОЯ, МИЛЛИЙ ЎЗЛИК ВА МИЛЛИЙ ҚАРАШЛАРНИНГ ШАКЛЛАНИШИ	140-144
<i>Sayidova Muhabbat G'afforovna</i> GLOBAL AXBOROTLASHUV TENDENSIYALARINING MILLIY VA MA'NAVIY QADRIYATLARGA TA'SIRI	145-149
<i>Kuraxmedov Azamat Erkinovich</i> SAMARQAND JADIDCHILARINING TURKISTON MA'RIFATPARVARLIK FALSAFASI RIVOJIDA TUTGAN O'RNI	150-153
<i>Umarova Feruza Rozibayevna</i> O'ZBEK XALQI MA'NAVIY MADANIYATI RIVOJLANISHINING ASOSIY XUSUSIYATLARI	154-156
<i>Samijonov Azizbek Ismoiljon o'g'li</i> KIBERXAVFSIZLIKNI TA'MINLASHNING FALSAFIY-KONSEPTUAL TAHLILI	157-161
<i>Begbudieva Parvina Shoxruxovna</i> THE CONTRIBUTION OF MAHMUDHODJA BEHBUDI TO THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF EDUCATION SYSTEM OF TURKESTAN	162-166
<i>Aytbayev Mansurbek Yusupovich</i> MAHMUD AZ-ZAMAXSHARIY AQL-ZAKOVAT TO'G'RISIDA	167-173
<i>Muslimov Sherzod Akbarovich</i> ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBUR MA'NAVIY MEROSI: JAMIYAT, SIYOSAT VA SHE'RIYAT	174-178
<i>Jantayev Maqsud Ibragimovich</i> MUHAMMAD AL-XORAZMIY: MATEMATIKADAN FALSAFAGACHA BO'LGAN ILMIY IZLANISHLAR	179-184
<i>Norova Malika Fayzulloyevna</i> TASAVVUF TA'LIMOTI VA UNING SAYFIDDIN BOXARZIY DUNYOQARASHIGA TA'SIRI	185-191

<i>Gulova Anorgul Axtamovna</i> O'ZBEKISTONDA ALISHER NAVOIY ASARLARIGA BO'LGAN MUNOSABAT	192-196
<i>Absattorov Baxtiyor Mamarasulovich, Karimova Gulchehra Abdulkarimovna</i> BURCH VA MAS'ULIYAT TUSHUNCHALARINING TARIXIY-NAZARIY, AN'ANAVIY VA ZAMONAVIY TALQINI	197-205
<i>Berdikulov Chingiz Dusmuradovich</i> IJTIMOIY MULOQOT-SHAXS INTELLEKTUAL MADANIYATINING SHAKLLANISH OMILI	206-211
<i>Mamarasulov Baxriddin Shakasimovich</i> MILLIY-MA'NAVIY YUKSALISH – MAMLAKATIMIZ MA'NAVIY TARBIYA TIZIMINING YANGI STRATEGIYASI SIFATIDA	212-216
<i>Nurmatov Kamaridin Shamsiyevich</i> JAMIYAT TARAQQIYOTIDA ADOLAT TUSHUNCHASINING O'RNI	217-221
<i>Bekpo'latov Ulug'bek Rahmatulla o'g'li</i> JAMIYAT TARAQQIYOTIDA SIMMETRIYA VA ASIMMETRIYA BIRLIGINI TA'MINLASHNING DIALEKTIK TAHLILI	222-228
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Бердиева Мукаррама Анваровна, Чернова Наталья Васильевна</i> СТРАТЕГИИ ЛИНГВОМЕТОДИЧЕСКОГО ПОДХОДА ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНЦИИ	229-234
<i>Жамаҳматов Каромиддин Айнилло ўғли</i> БУРҲОНИДДИН ТЕРМИЗИЙ АСАРЛАРИНИНГ САЛЖУҚИЙЛАР ДАВРИДА ЯРАТИЛГАН ТАСАВВУФИЙ МАНБАЛАРГА ТАЪСИРИ	235-243
<i>Temirova Aziza Muzaffarovna, Uralova Oysuluv Poyan qizi</i> ZAMONAVIY TILSHUNOSLIKDA “KO'K” SIFAT BELGISINING SEMANTIKA XUSUSIYATLARINING TADQIQI	244-247
<i>Mansurova Mohinur Akmal qizi</i> HAJVIY TAFAKKUR TABIATI – SATIRA VA YUMOR TUSHUNCHASI	248-252
<i>Яркулова Фотима Усмановна, Исломов Марьям</i> ИМЕННОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ В ПОВЕСТЯХ И.С.ТУРГЕНОВА	253-257
<i>Murodova Muqadas Ikromovna</i> XX ASR INGLIZ VA O'ZBEK ADABIYOTIDA YARATILGAN SATIRIK ASARLAR TADQIQI	258-263
<i>Ruzmatova Gulnara Kulmamatovna</i> O'ZBEK ADABIYOTIDA LATIFA JANRI TARAQQIYOTI VA TAHLILI	264-268
<i>Davronov Shexroz Abrorovich</i> OG'ZAKI TARJIMA VA UNDA KOMPRESSIYANING ROLI	269-273
<i>Begmatov Azizbek Tursunbayevich</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDAGI ONOMASTIK BIRLIKLAR TADQIQI	274-280
<i>Ibragimova Moxiraxon Anvarovna</i> NUTQIY AKTLAR TASNIFI	281-285
<i>Расулова Истода Абдулатифовна</i> К ПРОБЛЕМЕ ДЕФИНИЦИИ ЯЗЫКОВЫХ УНИВЕРСАЛИЙ: ИССЛЕДОВАНИЕ ИНВАРИАНТНЫХ СВОЙСТВ В КОНТЕКСТЕ ЯЗЫКОВОЙ ВАРИАТИВНОСТИ	286-293

<i>Obidova Go'zalxon Ma'rufjon qizi</i> O'ZBEK TILIDA OMAD VA OMADSIZLIKNI NOMLOVCHI LEKSIK VA FRAZEOLGIK BIRLIKLAR	294-299
<i>Furkatova Maxliyo To'liqin qizi</i> O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDAGI SHAXS-SON KATEGORIYASI	300-309
<i>Baxramov Xabibillo Sadikovich</i> INGLIZ TILIDA "POISON-ZAHAR" KONSEPTINING SEMANTIK XUSUSIYATLARI	310-315
<i>Тухтаев Сирожиддин Тошпўлатович</i> ПАРЕМИОЛОГИЯДА САХИЙЛИК КОНЦЕПТИНИНГ ЎРГАНИЛИШИ	316-323
<i>Qiyomov Shohabbosxon Sharofiddin o'g'li</i> XATTOTLIK SAN'ATINING BUGUNGI KUNDAGI AHAMIYATI	324-327
<i>Sobirjonova Muxlisa Sobirjonovna</i> YOLG'IZLIK FENOMENINING PSIXOLOGIK, IJTIMOIIY VA EKZISTENSIAL ASPEKTLARI	328-331
<i>Qayumova Mohinur Murodullayevna</i> LEXICAL-SEMANTIC FEATURES OF THE CONCEPT «STEP» IN THE ENGLISH LANGUAGE	332-337
<i>Sayipova Dilafruz Rahimovna</i> O'ZBEK NASRI TARAQQIYOTIDA "BOBURNOMA"NING AHAMIYATI	338-342
<i>Diyarov Akmal To'liqin o'g'li</i> INGLIZ TILIDAGI BOG'DORCHILIK TERMINLARINING GENETIK-ETIMOLOGIK TAVSIFI	343-348
<i>Атаназарова Шохида Бахрамовна</i> РЕКЛАМАДА ИЛЛОКУЦИЯ ВА ПЕРЛОКУЦИЯНИНГ АМАЛГА ОШИШИДА БИЛБОРДЛАРНИ АҲАМИЯТИ (РЕКЛАМА БАННЕРЛАРИ МИСОЛИДА)	349-353
<i>Mamadqulova Kamila Abduxoliqovna</i> ANCIENT EGYPTIAN LITERATURE: THE OLD, MIDDLE AND NEW KINGDOMS	354-364
<i>Alimova Dilrabo</i> SHARQ ADABIYOTIDA QASIDANING TARIXIIY TAKOMILI	365-373
<i>Abduqaxxorova Nargiza Rustamovna</i> RUS VA O'ZBEK TILLARIDAGI TOPISHMOQLARNING LINGVOKULTUROLOGIK TADQIQI	374-379
<i>Курбонова Нодира Розиковна, Пулатова Сабина Шарифовна</i> ЛИТЕРАТУРНИЙ АНАЛИЗ ТЕМЫ УТРАЧЕННОЙ РОДИНЫ В РОМАНЕ ВЛАДИМИРА НАБОКОВА «МАШЕНЬКА»	380-390
<i>Khamidov Tohirjon Olmos ogli</i> ANALYSIS OF TYPES OF ENGLISH PHRASAL VERBS ACCORDING TO THE STRUCTURE	391-396
<i>Umurzakova Kommuna Xursanovna</i> O'ZBEKISTON IJTIMOIIY TARMOQLARIDA YOSHLAR NUTQIDAGI O'ZGARISHNING TA'LIM JARAYONIGA TA'SIRI	397-402
<i>Habibullayeva Shoirra Shukurillayevna</i> ONA TILI DARSIDA GAP BO'LAKLARI VA ULARNI TAHLIL QILISH METODIKASI	403-406

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

Imomov Nurillo Fayzullayevich

TA'MINLOVCHI TO'LOV – MAJBURIYATLARNI TA'MINLASHNING

YANGI USULI SIFATIDA 407-414

Салаев Нодирбек Сапарбаевич

ЖИНОЯТ ҲУҚУҚИДА ДЕКРИМИНАЛИЗАЦИЯ: МОҲИЯТИ,

ТУРЛАРИ ВА АҲАМИЯТИ ХУСУСИДА АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР 415-431

Ходжиев Юнус Мухитдинович

МУЛК ҲУҚУҚИ БЕКОР БЎЛИШИНING ШАХС ИХТИЁРИГА БОҒЛИҚ БЎЛМАГАН

АСОСЛАРИНИ ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШ 432-436

Сайдивалиева Хуршида

БОЛАЛАРНИ ОИЛАГА ТАРБИЯГА БЕРИШ ЮЗАСИДАН ВУЖУДГА КЕЛУВЧИ

МУНОСАБАТЛАРНИ КЕЛИШУВЛАР АСОСИДА ТАРТИБГА СОЛИШ

МАСАЛАЛАРИ 437-445

Muqimov Bobur

THE LEGAL NATURE OF E-COMMERCE IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN 446-451

Raimova Nargiza Doroyevna, To'uchiyeva Bahora Otabekovna

PREVENTING FALSE AND MANIPULATIVE ADVERTISING IN SOCIAL NETWORKS 452-459

Чориева Хуршидабону Хуррам қизи

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИДА ВАСИЙЛИК ВА ҲОМИЙЛИК ОРГАНЛАРИНИНГ

ҲУҚУҚЛАРИ ВА МАЖБУРИЯТЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

ИСТИҚБОЛЛАРИ 460-468

Toshkanov Nurbek Bahriddinovich

UNDIRUVNI INTELLEKTUAL MULK OBYEKTLARIGA BO'LGAN HUQUQLARGA QARATISHNING

AYRIM FUQAROLIK-HUQUQIY MASALALARI 469-478

Kubaeva Ismigul Farxod qizi

CHALLENGES OF BLOCKCHAIN TO LAW AND STATE 479-484

Юсупов Ўктамбой Абсаматович

ДАВЛАТ ХАРИДЛАРИ СОҲАСИДАГИ КОРРУПЦИЯВИЙ ҲУҚУҚБУЗАРЛИККА ҚАРШИ

КУРАШДА ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ УСУЛЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ

ИСТИҚБОЛЛАРИ 485-491

Баходирова Сабина Улугбек кизи

РОЛЬ ЭКСПЕРТИЗЫ ПРИ КВАЛИФИКАЦИИ УМЫШЛЕННОГО ТЯЖКОГО ТЕЛЕСНОГО

ПОВРЕЖДЕНИЯ 492-503

Эгамбердиев Ферузбек Аскаржон угли

НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНСТИТУТА ХОДАТАЙСТВ КАК СПОСОБ

ЗАЩИТЫ ПРАВ УЧАСТНИКОВ НА ДОСУДЕБНОМ ЭТАПЕ УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССА

РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН 504-508

Ibrohimov Behzodbek Bahromjon o'g'li

O'ZBEKISTONDA MOLIVAVIY HUQUQIY MUNOSABATLAR ASOSI VA AHAMIYATI 509-520

To'uchiyeva Bahora Otabekovna, Raimova Nargiza Doroyevna

PREVENTING FALSE AND MANIPULATIVE ADVERTISING IN SOCIAL

NETWORKS 521-528

13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI

Ibraximov Sanjar Urunbayevich

SPORT MASHG'ULOT JARAYONINI TASHKIL ETISHNING ZAMONAVIY YO'LLARI
VA TAMOYILLARI 529-539

Urazkulova Anna Vitalyevna

OLIY TA'LIMDA RUS TILI FANINI O'QITISHDA MUSTAQIL TA'LIMNING TOPSHIRIQLARINI
ILMIY-PEDAGOGIK AHAMIYATI 540-545

Қаршиева Дилбар Эшпулатовна

ПЕДАГОГИК КОМПЕТЕНЦИЯЛАРНИ ШАКЛЛАНИШИДА МАЛАКАВИЙ
АМАЛИЁТНИНГ ЎРНИ 546-550

Ajiyeva Muxabbat Baxtibayevna

KIMYO FANI BO'YICHA MASHG'ULOTLARNI FANLARARO INTEGRATSIYA
ASOSIDA TASHKIL ETISH 551-555

Fayzullayeva Gulchexra Sharipboyevna

O'QITUVCHILARNI KASBIY RIVOJLANTIRISHDA QIYOSIY TAHLIL: JARAYON
VA FAOLIYATLI YONDASHUV 556-564

Radjabova Gulnoza Giyosiddinovna

SHIFTING THE FOCUS OF CORPUS LINGUISTICS FROM RESEARCH TO CLASSROOM
PRACTICE 565-570

Акрамова Умеда Салиевна

ИННОВАЦИОННЫЕ МЕТОДЫ ПРЕПОДАВАНИЯ РУССКОГО ЯЗЫКА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ
ИКТ ДЛЯ УЧАЩИХСЯ С НЕРУССКИМ ЯЗЫКОВЫМ ФОНОМ 571-582

Abdusattarova Zaynab Abdujalil qizi

МАТЕМАТИКА FANINI LOYIHAVIY TA'LIM TEXNOLOGIYASI ORQALI O'QITISH ASOSIDA
BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA XXI ASR KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING
AHAMIYATI 583-590

Boboqulov Chori Urolovich

SHAXMAT O'YINI ORQALI BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARIDA FIKRLASH QOBILIYATINI
RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI 591-595

To'xtayev Hasan Toshpo'latovich

ZAMONAVIY MAKTAB O'QUVCHILARINI MA'NAVIY-AXLOQIY TARBIYALASHDA KOGNITIV-
PSIXOLOGIK TO'SIQLARNING TA'SIRI 596-599

Yaqubov Fazliddin Muxitdinovich

JISMONIY TARBIYA VA SPORT MUTAXASSISLARI KASBIY KOMPETENTLIGINI
RIVOJLANTIRISHNING MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 600-607

Rahimova Dilshoda Baxriddinovna, Turatosheva Sadoqat Raxmatullayevna

OLIY TA'LIM MUASSASALARIDA TA'LIM SIFATINI OSHIRISH
(SOTSIOLOGIK TAHLIL) 608-615

Мадаминова Наргизахон Жахонгир қизи

МАКТАБГАЧА ЁШДАГИ БОЛАЛАРГА МОСЛАШТИРИЛГАН ВИРТУАЛ
ЎҚИТИШ УСУЛЛАРИ 616-619

Qodirov Xasanboy Oribjonovich

RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA TEXNIKA OLIY TA'LIM SOHASI MUTAXASSISLARDA
KASBIY-IJODIY SIFATLARNI RIVOJLANTIRISH MEKANIZMLARI 620-526

<i>Aliyeva Iroda Otabek qizi</i> MAKTABGACHA TA'LIMGA XORIY Tajribasini qo'llash bo'yicha mavjud ta'lim talablarining tasnifi yuzasidan tahlillar	627-631
<i>Ro'zimurodov Ilyos Azamat o'g'li</i> O'rta asrlar markaziy osiyo mutafakkirlarining cholg'ushunoslikka oid nazariyalari: Abu Nasr forobiyning musiqiy tadqiqotlari	632-636
<i>Yaxshiboyeva Shahnoza Bahodir qizi</i> Jahon axborot resurslari orqali talabalarning tadqiqotchilik kompetentligini rivojlantirishning pedagogik va psixologik asoslari	637-642
<i>Салиев Улугбек, Салиева Нигора</i> Общение медицинского работника: роль и значение в практике	643-648
<i>Маматкулова Угилжон Эшмирза кизи, Абдуллаева Дилбар Алимбаевна</i> Методическая информационная платформа для будущих учителей иностранного языка, изучающих английский язык, и пути ее реализации	649-655
<i>Муминова Офтобхон Каримовна</i> История латинского языка в медицине: от античности до современных терминов	656-661
<i>Ахмедова Уктамхон</i> Роль инновационных технологий в повышении эффективности занятий русского языка в медицинском вузе	662-667
<i>Sattarova Markhabo Raxmonkulovna</i> Ta'limda raqamli texnologiyalarni qo'llash	668-672
<i>Nuriddinova Robiya Bekjonaliyevna</i> Maktabgacha va boshlang'ich ta'limda matematika mashg'ulotlarining uzviyligini ta'minlash yo'nalishlari	673-678

Received: 30 November 2024

Accepted: 5 December 2024

Published: 15 December 2024

Article / Original Paper

FORMATION OF THE NATIONAL IDEA, NATIONAL IDENTITY AND NATIONAL ATTITUDES IN THE PHILOSOPHY OF THE MODERN

Joramurodov Nodir Gaybullaevich

Samarkand State Institute of Foreign Languages,
researcher

Abstract. The article examines the actions of the Jadids in promoting the national idea, realizing the national identity, developing spiritual and moral values in society, developing the thinking of young people, inspiring them to new goals, enriching their worldview, and the methods used by the Jadids in this regard.

Keywords: national identity, national idea, national press, youth thinking, personal opinion, philosophical outlook, attitude to youth, youth education, education and upbringing.

ЖАДИДЛАР ФАЛСАФАСИДА МИЛЛИЙ ҒОЯ, МИЛЛИЙ ЎЗЛИК ВА МИЛЛИЙ ҚАРАШЛАРНИНГ ШАКЛЛАНИШИ

Жўрамуродов Нодир Ғайбуллаевич

Самарқанд давлат чет тиллар институти тадқиқотчиси

Аннотация. Мақолада жадидларнинг миллий ғояни тарғиб қилиш, миллий ўзликни англаш, жамиятда маънавий-ахлоқий қадриятларни ривожлантириш борасидаги ҳаракатлари, ёшлар тафаккурини ривожлантириш, уларни янги марралар сари руҳлантириш, дунёқарашини бойитиш, жадидларнинг бу борада қўллаган усуллари тадқиқ этилган.

Калит сўзлар: миллий ўзлик, миллий ғоя, миллий матбуот, ёшлар тафаккури, шахсий фикр, фалсафий дунёқараш, ёшларга муносабат, ёшлар тарбияси, таълим ва тарбия.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V4I12Y2024N20>

Кириш. XIX аср охири ва XX аср бошларида Туркистонда кенг қулоч ёйган, таъбир жоиз бўлса айтиш мумкинки, Янги Ўзбекистонда амалга оширилаётган Учинчи Ренессанс пойдеворини барпо этишга асос бўлиб хизмат қилувчи жадидчилик ҳаракати ҳақида кейинги пайтларда жуда кўп ва ҳўп гапирилмоқда. Жадидлар фаолияти, уларнинг бой маънавий мероси хусусида туркум мақолалар ёзилмоқда, илмий қўлланмалар, бадий асарлар яратилмоқда. Қолаверса, жадидлар ва улар амалга оширган ишлар бугунги кунда кўплаб илмий изланувчилар учун асосий мавзуга айланган бўлиб, буларнинг барчаси аввало улуғ аждодларимиз хотирасини ёд этиш, мактаб ва маориф ислоҳоти йўлидаги эзгу ишларини, миллат келажаги, ёшлар камолоти учун қилган фидокорона хизматларини чуқур ўрганиш ва таҳлил этиш, келажак авлодга етказишда муҳим ҳисобланади.

Мавзуга оид адабиётлар таҳлили. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 2023 йилнинг 11-12 декабр кунлари Тошкентда бўлиб ўтган “Жадидлар: миллий ўзлик, истиқлол ва давлатчилик ғоялари” мавзусидаги халқаро конференция иштирокчиларига йўллаган мурожаатида ушбу муҳим масалага алоҳида эътибор қаратиб, шундай дейди: “Ўз моҳият эътиборига кўра ноёб ижтимоий-сиёсий феномен бўлган жадидчилик ғоясининг шаклланиши ва тараққиётига доир дунёнинг бир қатор мамлакатларида кўплаб тадқиқотлар яратилган бўлса-да, ушбу ҳаракат намоёндаларининг Марказий Осиё ҳудудида миллий давлатчилик ва минтақавий ўзига хосликни, фуқаролик жамиятининг ривожланишига қўшган улкан ҳиссасини концептуал ва тизимли асосда атрофлича ўрганиш долзарб масала бўлиб қолмоқда. Шу нуқтаи назардан қараганда, тараққийпарвар аждодларимизнинг илғор ғоя ва қарашларини тадқиқ этиш ва тизимлаштириш, Туркистон жадидларининг миллий давлатчилик ривожигаги ўрни ва таъсирини ўрганиш, XX асрнинг биринчи чорагида улар томонидан барпо этилган давлат тузилмаларининг қонунчилик базасини таҳлил қилиш, дунёвий, ҳуқуқий ва демократик жамият қуришга қаратилган фаолиятига тарихий баҳо бериш, Янги Ўзбекистон ва Учинчи Ренессанс бунёд этишда ушбу мероснинг мустақкам пойдевор бўлиб хизмат қилиши билан боғлиқ масалалар бугунги конференциянинг асосий муҳокама мавзулари этиб белгилангани алоҳида аҳамиятга эга”.

Дарҳақиқат, Туркистонда жадидчилик ҳаракати ўз фаолиятини бошлаган 1890 йилларни назарда тутадиган бўлсак, ҳаракат намоёндалари томонидан илгари сурилган ғоялар, ислом фалсафасининг бош мақсади бўлган эзгулик, ўзаро тенглик, аҳиллик, яратувчилик, меҳр-оқибат ва энг аввало илм олиш каби мақсадлар ўша давр учун ниҳоятда зарур ва долзарб аҳамиятга эга масалалар эди. Чунки, анчадан буён ўлкада ҳукм сураётган парокандалик, хонликлар ўртасидаги ўзаро низолар, Россия империяси томонидан олиб борилаётган мустамлакачилик сиёсати, жамиятнинг тараққиётдан, ривожланишдан орқада қолиб кетганлиги, ёшлар тарбияси, ўқиш, савод чиқариш масалалари эътибордан четда қолаётганлиги сингари сабаб ва омиллар янгича ислохотларни талаб этарди. Ана шу ислохотни эса ўлкага жадид маърифатпарварлари олиб кирдилар.

Президентимиз юқорида айтиб ўтилган мурожаатномада таъкидлаганидек: “Тилда, фикрда, ишда бирлик” деган эзгу ғоя билан майдонга чиққан жадид боболаримиз халқларимизни жаҳолат ва қолоқликдан олиб чиқиш, уларни ғафлат ботқоғидан қутқаришнинг асосий йўли – билим ва маърифатда, дунёвий тараққиётни эгаллашда, деб билдилар. Улар шу йўлда фидойилик кўрсатиб, янги усул мактаблари, театр ва кутубхоналар, нашриётлар очдилар. Жамият аъзоларининг дунёқараши ва турмуш тарзини ўзгартириш мақсадида газета ва журналлар нашр этдилар. Ёшларни илғор давлатларга ўқишга юбордилар”.

Жадидлар фаолияти ва меросини ўрганиш борасида фаол иш олиб борган олимларимиздан бири, профессор Бегали Қосимов жадидчилик ҳаракатига таъриф берар экан, шундай ёзади: “Жадидчиликнинг асосида “Жадид” сўзи ётади. “Жадид”нинг маъноси “Янги” демакдир. У шунчаки “янги” ёки “янгилик тарафдори” дегани эмас. Балки “янги тафаккур”, “янги инсон”, “янги авлод” сингари кенг маъноларни ўзида мужассам этган”. Демак, бундан англаш мумкинки, жадидлар фалсафасининг бош ғояси,

уларнинг асосий мақсади жамият ҳаётига фақатгина янгича ислохотларни олиб кириш ва амалга оширишдан иборат эмас, балки янгича фикрловчи, соғлом тафаккурга эга бўлган, тамомила янги авлодни шакллантиришга ҳам қаратилганки, келгусида ана шу авлод миллатни дунёдаги бошқа ривожланган, тараққий этган мамлакатлар халқлари қаторига олиб чиқсин.

Лекин, аввал бошда фақат мактаб ва маориф соҳасини ислоҳ қилиш йўналишида бошланган ушбу ҳаракат кейинчалик жуда катта кўлам ва қамровга эга бўлиб, нафақат ёшлар тарбияси, уларнинг таълим олиб, савод чиқариши, балки кишилар тафаккурини ўзгартириш, уларни янгича фикрлашга ўргатиш, миллат келажагини, халқ фаровонлигини таъминлаш, хурлик, миллий озодлик учун интилиш каби буюк мақсадларга айланди. Энг муҳими, ана шу мақсадларга эришиш учун саводли, ўз ҳақ-ҳуқуқларини танийдиган, интилувчан ва ташаббускор авлодни шакллантириш зарурияти пайдо бўлди.

Исмоилбек Гаспиралининг “Ҳар миллатнинг ва халқнинг буюклиги, зўрлиги чўқлик(кўплик), мол ва касб, шижоат ила ўлчанилур эсада, энг шарафли мезон ва ўлчов “илм ва ҳунар”дирки, буларга эга миллат, халқ энг улуғ, энг буюк халқдур”,-деган фикрларини таҳлил қилар экан, профессор Беғали Қосимов туркий халқларнинг буюк ўтмиши, асрий анъаналари, маданияти, бой илмий-фалсафий мероси жаҳон тамаддуни ривожиди нечоғлиқ юқори ўринда туришини, ушбу меросни тарғиб этишда жадидлар фаолияти алоҳида аҳамият касб этишини таъкидлайди[1]. 2016 йилнинг 15 апрелида Тошкентда бўлиб ўтган, “Жадид маърифатпарварларининг миллий таълим, матбуот, адабиёт ва санъатни ривожлантиришга қўшган ҳиссаси ва унинг миллий ғоя тарғиботидаги ўрни” мавзусидаги Республика илмий-амалий анжумани ҳам жадид маърифатпарварлари фаолиятини ўрганиш ва кенг тарғиб этиш борасидаги саъй-ҳаракатлардан бири бўлиб, анжуманда Республикамизнинг таниқли адабиётшунос ва тарихчи олимлари томонидан жадидлар илмий меросини ўрганишга доир ўнлаб мақолалар эълон қилинган эди. Хусусан, Ўзбекистон миллий университети ўқитувчиси, фалсафа фанлари доктори Зайнобиддин Абдурашидов жадидларнинг миллий ғоя хусусидаги қарашлари ҳақида фикр билдирар экан, Исмоилбек Гаспиралининг бу борадаги фалсафасига эътибор қаратади. Исмоилбек Гаспиралининг фикрига кўра, “Миллий ғоя миллат миллат тараққиёти учун зарур ва энг муҳим ишларни ҳаётга татбиқ этишга қаратилган дастлабки пойдеворни яратишни англатади. Инсонларни бир ғоя остида бирлаштириш натижасида жамиятнинг ҳар бир аъзоси миллат манфаатини ўзининг шахсий манфаати сифатида қабул қила бошлайди”. Исмоилбек Гаспиралининг яқин ҳаммаслаги бўлган Маҳмудхўжа Беҳбудий эса ўзининг “Миллатлар қандай тараққий этарлар?” номли мақоласида бу масала хусусида тўхталиб, “Қуйи ва юқори мактабнинг ислоҳ этилиши миллатнинг ислоҳ этилишига олиб келади. Миллатнинг ислоҳ этилиши миллий ғоя бўлиб, уни барча тарғиб этиши керак” деган фикрларни илгари суради[2]. Мақола муаллифининг ёзишича, Исмоилбек Гаспирали миллий ғояни тарғиб қилиш учун биринчи восита сифатида хайрия жамиятларини кўради. Айнан шу йўл билан маҳаллий халқнинг барча қатламлари таҳсил олиши учун турли мактаблар ташкил қилиш, йўқсил болалар ва етимларга ғамхўрлик қилиш, турли бошпаналар ташкил қилиш, мусулмон талабаларга моддий ёрдам кўрсатиш мумкин бўлишини жадидлар кўра биладилар ва бу ишларни амалга оширишга ҳаракат қиладилар. Айни шу

мақсадда 1906 йилда “Тараққий” газетаси кун тартибига Туркистонда кенг қамровли хайрия жамияти ташкил қилиш масаласи қўйилганлиги бежиз эмас. Бундай жамият эса орадан уч йил ўтиб, 1909 йилда Тошкентда, Мунавварқори Абдурашидхонов томонидан “Жамияти имдодия” номи остида ташкил этилади. Мунавварқори Абдурашидхонов ва Абдулла Авлонийлар ушбу жамият фаолиятини юритиб, кўплаб янги усул мактаблари очишга, газета ва нашриётлар, қироатхоналар таъсис этишга бош-қош бўладилар. Аммо, ўша давр Туркистон жамиятининг барча қатламлари аъзолари, хусусан бой ва савдогарлар ушбу ҳаракатларни моддий ва маънавий жиҳатдан қўллаб-қувватламаганликлари, миллатнинг барча тоифаси бир миллий ғоя остида бирлашмаганликлари сабабли хайрия жамиятлари ташкил қилиш ишлари унчалик самара бермайдди. Мақолада баён этилишича, Маҳмудхўжа Беҳбудий матбуот саҳифалари орқали савдо ва ишлаб чиқарувчи бойларни хайрия жамиятларини моддий қўллаб-қувватлашга даъват қилиб, “Миллатга далда бериш, мактаблар ислоҳи, ёшларимизни Европа олий ўқув юртларига киришларига тайёрлаш, умуммиллий ишларни амалга оширишимиз учун бизга “Хайрия жамиятлари”, кутубхоналар, жамғармалар, турли тўғараклар, газеталар, журналлар, нашриётлар ва ҳоказолар керак. Миллатнинг тараққиёти мана шу йўл билан амалга оширилади ва бу ишлар учун маблағ зарур. Маблағ эса бизнинг бойларимиз қўлида”-деб ёзади[3].

Таҳлил ва натижалар. Шу ўринда жадидларнинг ҳурфикрлилик, ҳаётга янгича назар билан қараш, миллий ўзликни англаш каби ғояларни тарғиб қилишда матбуотнинг хизматидан самарали фойдаланганликларини ҳам эътироф этиш жоиз. Негаки, айнан матбуот воситасида улар ўз қарашларини, ғояларини фаол тарғиб эта олдилар, дунёда юз бераётган ўзгаришлар, бошқа мамлакатлар ҳаёти ҳақидаги маълумотларни халққа етказишга ҳаракат қилдилар. Юқорида айтиб ўтганимиздек, Туркистонда 1906 йилдаёқ “Тараққий” газетаси нашр этила бошланган эди, хусусан татар тараққийпарвари Исмоил Обидий томонидан 1906 йилнинг 27 июл санасида ушбу газетанинг биринчи сони нашрдан чиқарилади. Мазкур сана бугунги ўзбек матбуотига тамал тоши қўйилган кун сифатида нишонланиши ҳам бежиз эмас аслида. Қолаверса, 1906 йилда Мунавварқори Абдурашидхоновнинг “Хуршид”, 1907 йил охирида Абдулла Авлонийнинг “Шухрат”, 1913 йилда эса Маҳмудхўжа Беҳбудийнинг “Самарқанд” газетаси ва “Ойна” журнали нашр этила бошланди. Умуман, Абдулла Авлонийнинг ёзиб қолдиришича, 1905-1917 йиллар оралиғида Туркистонда “Нажот”, “Турон”, “Кенгаш”, “Хуррият” сингари жами 22 та газета ва 8 та журнал фаолият кўрсатган. Эътиборли томони, барча газета ва журналларда таълим ва тарбия масаласига асосий эътибор қаратилган.

Юқорида айтиб ўтилган “Жадид маърифатпарварларининг миллий таълим, матбуот, адабиёт ва санъатни ривожлантиришга қўшган ҳиссаси ва унинг миллий ғоя тарғиботидаги ўрни” мавзусидаги Республика илмий-амалий анжуманида тарих фанлари доктори Бахтиёр Ҳасанов “Жадид матбуоти саҳифаларида Туркистонда таълим масалаларининг ёритилиши” номли мақоласида айнаи масалага тўхталиб, “Газеталар Қримда, Қозонда, Истанбулда, Бокуда, Тошкентда нашр этилар, уларнинг мақсад, мафкурасию тили бир-бирига шу қадар яқин эдики, уларнинг ҳеч бири таржимонга муҳтож эмасди. Улар Қошғару Ҳиндистонда ҳам бемалол ўқиладди эди. Ҳаммани ташвишга

солган она юрт, туркийларнинг бешиги -Туркистон озодлиги масаласи эди” деб ёзганлиги ҳам бежиз эмас [4].

Шуни эътибордан четда қолдирмаслик керакки, Туркистон ўлкасида жадидлар томонидан нашр этилган газета ва журналларнинг бирортаси ҳам узоқ вақт давомида фаолият кўрсата олмаган. Чор Россияси ва маҳаллий амалдорларнинг тазйиқи, сиёсий таъқиблар, туҳмат ва бўҳтонлар сабаб, қолаверса моддий етишмовчиликлар натижасида газеталар фаолияти тўхтатилган. Аммо, шундай бўлсада, уларда Беҳбудий, Фитрат, Авлоний, Мунавварқори Абдурашидхонов, Сиддиқий Ажзий сингари кўплаб алломаларнинг миллат қайғуси, халқ озодлиги, ёшлар тарбияси, жамиятдаги турли иллатлар баён этилган ўз даврининг долзарб мақолалари эълон қилинганки, буларнинг барчаси бугунги кунда шонли тарихимизнинг ёрқин саҳифалари сифатида биз учун қадрлидир.

Хулоса сифатида айтиш жоизки, жадид маърифатпарварларининг ушбу мерослари нафақат ўша давр ёшлари учун, балки бугунги кунда ўсиб келаётган ёш авлод камолотида ҳам муҳим ҳисобланади. Шу боисдан ўтмишда яшаб ўтган аجدодларимизнинг асрлар давомида сақланиб келаётган анъаналарига содиқ қолган ҳолда, маърифатпарвар алломаларимизнинг ёшлар таълим-тарбияси йўлида амалга оширган ишларини, фарзандларимизни миллий қадриятлар талаблари асосида вояга етишлари учун қилган саъй-ҳаракатларини тадқиқ қилишга, ушбу маънавий мерос билан бугунги кун ёшларини яқиндан таништиришга ҳаракат қилдик. Зеро, ёшларимизда жамиятда бўлаётган ўзгаришларга нисбатан позитив муносабатни, эртанги кунга бўлган умид ва ишонч туйғуларини шакллантириш, уларни креатив фикрлашга ўргатиш, инновацион тафаккурини бойитишда жадидлар меросининг аҳамияти жуда катта ва буни барчамиз чуқур англамоғимиз зарурдир.

Адабиётлар/Литература/References:

1. Шавкат Мирзиёев. “Жадидлар: миллий ўзлик, истиқлол ва давлатчилик ғоялари” мавзусидаги халқаро конференция иштирокчиларига йўллаган мурожаати. Тошкент. 2023 йил.
2. Бегали Қосимов. Миллий уйғоний, жасорат, маърифат, фидойилик. 5, 185-бетлар. Тошкент. “Маънавият” нашриёти. 2002 йил.
3. “Жадид маърифатпарварларининг миллий таълим, матбуот, адабиёт ва санъатни ривожлантиришга қўшган ҳиссаси ва унинг миллий ғоя тарғиботидаги ўрни” мавзусидаги Республика илмий-амалий анжумани материаллари. “Тошкент Ислом университети” нашриёт-матбаа бирлашмаси. 26-31-бетлар. Тошкент. 2016 йил.
4. Mahmudxo‘ja Behbudiy. “Yoshlarga murojaat”. “O‘zbekiston san’ati va adabiyoti” gazetasi, O‘zbekiston, 1992.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 12 (4) – 2024

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali
2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli
guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.
Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:
100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:
scienceproblems.uz@gmail.com
Bog'lanish uchun telefonlar:
(99) 602-09-84 (telegram).